

ST·OLAV

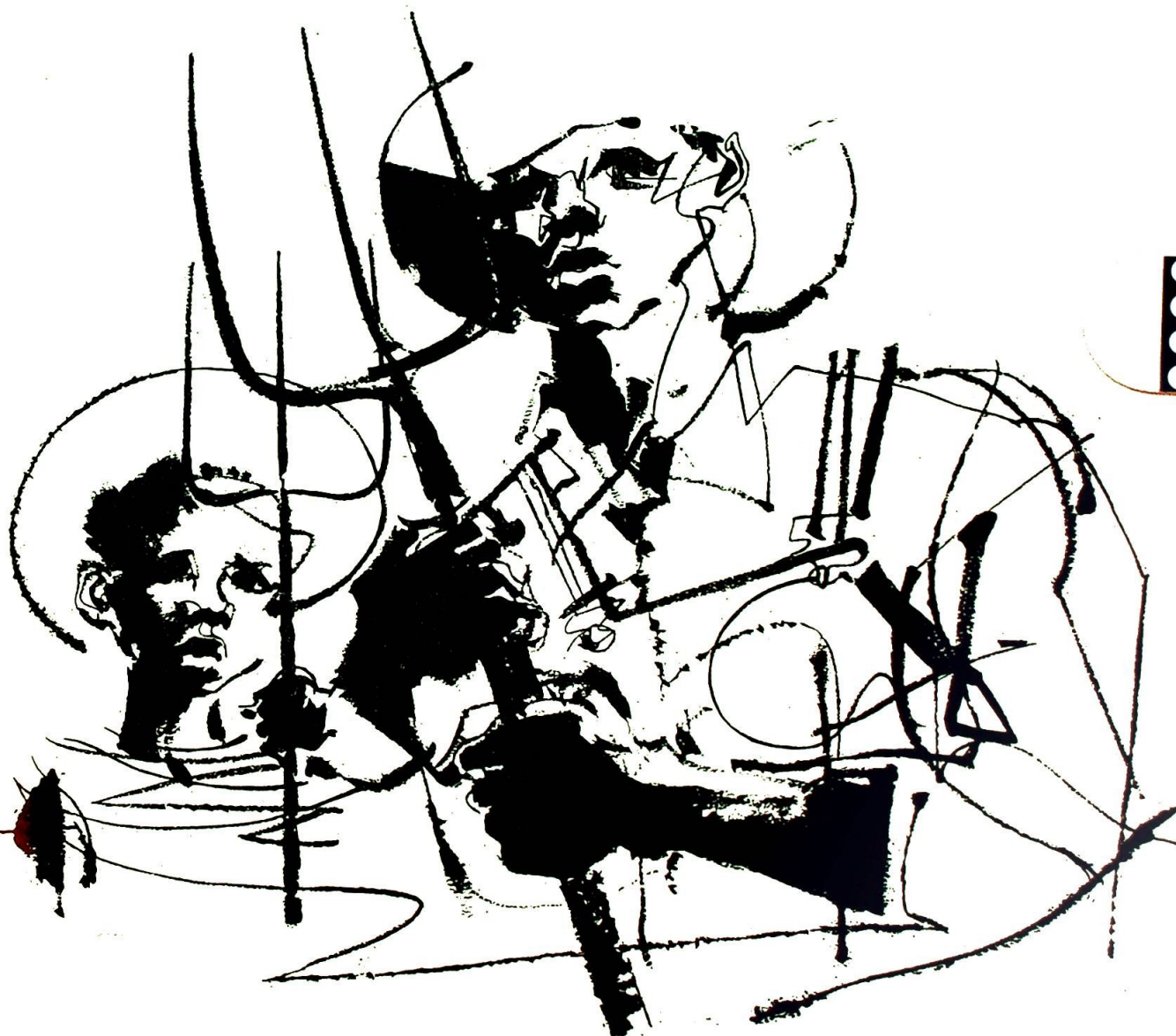
K A T O L S K T I D S S K R I F T

NR. 19

83. ÅRGANG

16. OKTOBER

1971

BARMHJERTIGHETEN

I SINNET (side 298), I FAMILIEN (side 302), PÅ VERDENSPANET (LEDEREN) OG
I NOBELS FREDSPRIS (side 295)

PEDERSEN

Vernet om vårt eget liv er utbygget. Men hva med de andres?

Vi kjenner slett ikke *J. E. Pedersen*. For oss er det bare ett av de mange navn under de like mange leserbrev, som dag for dag trykkes i norske aviser. Ofte bruker de vendingen «jeg, og mange med meg». Det gjør ikke *J. E. Pedersen*. Men her ville den vært på sin plass, hans leserbrev uttrykker så utvilsomt noe som svært mange har på hjertet. Selv sier han: Langtfra mange nok. Så er det vel på tide å opplyse om hva han har for noe viktig å si, denne Pedersen, siden han ender på lederplassen i dette nummer?

Ja visst. Men først en liten omvei likevel.

Det var et glimrende trekk av Flyktningehjelpen å knytte sin stor-aksjon for øst-pakistanerne til valg-dagen denne høst. Ikke bare «smart», for så vidt som det teoretisk satte i hvert fall tre fjerdedeler av befolkningen personlig stevne på et oppgitt sted. Men *riktig*, for så vidt som det koblet dette nødsskrik fra hundretusener direkte på vår egen nasjonale idyll, minnet oss om hvor relative våre egne samfunnsproblemer er, og hvor fritt og tillitsfullt vi kan gripe dem an, mens andre grines i møte av håpløshet og død. I dagens verden er det ikke lov å tenke bare på en kommunes velferd, ett enkelt lands trivsel og lykke. Sammenhengen er større. Flyktningehjelpen fikk ikke bare penger. Den ga oss alle en lekse i menneskelig medansvar og verdensdemokrati. Det skal den ha takk for.

Så langt, så bra. Ja lenger enda. For det kom mange penger inn. Åtte millioner kroner er visst bare et foreløpig tall. Statsstøtte, og mange villige henders gratisinnsats, gjør at bare minimale beløp blir borte i administrasjon. I mottakerlandet blir det betryggende påsett,

NR. 19

MEDLIDENHETENS

MANGE

ANSIKTER

Medlidenhet, barmhjertighet, er noe av et gjennomgangstema i dette nummeret av «St. Olav». Vi synes alle den er en selvfølge, hos normalt følsomme mennesker. Men den kan gi seg lunefulle utslag, sier psykologen og teologen *Jørgen Hviid* (s. 298). Kristus taler om Guds barmhjertighet i en fortelling fra familielivet, som ikke savner paralleller i dagens familiekriser (s. 302). Skal Nobels Fredspris i år gå til en mann, hvis medfølende og byggende arbeide for å gjøre slutt på nøden i Sør-Amerika, også er en innsats for ikke-vold og fred? (s. 296)

at hjelpen når dit den skal. Kort sagt: Vi begynner å føle oss litt vel — en avis skriver, synlig imponert, at vi i Norge over de fem siste måneder har samlet inn 20 millioner til flyktningene. Det er mye, i et land med knappe fire millioner innbyggere — vi skulle jo «gi, så vi kjenner det».

Her er det J. E. Pedersen kommer inn. Han kjenner noe annet, på egne, og vel nokså mange andres vegne. Hvis noen allerede begynte å klø under skulderbladene, der hvor englevingene må forutsettes å komme frem, gir han dem annet å tenke på. Skippertaket imponerer ham nemlig ikke. Sånn er det — der er alltid en mislyd i festen. En leser Pedersen, og — nåja han har visst rett. Sådan sett, da, som de ville si i Danmark, de har jo sans for nyanser.

Pedersen har festet seg ved tallet 7 millioner, men hva han har å si, blir visst stående med samme tyngde selv om vi ganger det tallet med tre. Her er han:

«Egentlig er jeg ikke skuffet, og det er tydeligvis heller ikke lederne for aksjonen. For vi er ikke akkurat bortskjemt med norsk medmenneskelighet, med norsk rettferdighetssans. Rettferdighet? Ja, er det ikke nettopp dét det dreier seg om? Våre bekymringer er overflods-samfunnets — tiltakende fedme, hjerteinfarkt og forurensninger. Vi er i ferd med å kveles av vår egen økende levestandard, vi graver våre egen grav med tennene! Vi oppfører oss som det franske aristokrati like før revolusjonen. Av og til faller noen smuler fra vårt overleskede bord — som disse sju millionene. Vår nestekjærlighet strekker seg i de fleste tilfeller ikke lenger enn til vår nærmeste familie.

Den manglende sans for proporsjoner er kanskje likevel det mest skremmende. Synes noen at vi har for få daghjem, dårlige veier, høy skatter eller lave pensjoner og trygder, hvem er det da klagene går ut over? Jo — folk i u-landene! Med hell kunne dette skytset vært rettet mot andre mål i vårt hellige forbrukersamfunn. Men — det er jo lettere å trække på dem som allerede ligger!»

Der er visst ikke så mye å si til dét! Også taushet kan jo tale.

HRM.

Tung tids tale

Det heiter ikkje: e g — no lenger.

Heretter heiter det: v i.

Eig du lykka så er ho ikkje lenger berre di.

Alt det som bror din kan ta imot av lykka di, må du gi.

Alt du kan løfte av børa til bror din, må du ta på deg.

Det er mange ikring deg som frys, ver du eit bål, strål varme ifrå deg!

Hender finn hender, herd stør herd, barm slår varmt imot barm.

Det hjelper da litt, nokre få forfrosne, at du er varm!

HALLDIS MOREN VESAAS.

KATOLSK FORUM

Neuberggaten 15

Tirsdag 26. oktober kl. 20:

PHILIP BERRIGAN — PROFET I EN RÅ SAMTID

ved pater Hallvard Rieber-Mohn.

«The Berrigan Brothers» — prestebrodrerne Philip og Daniel Berrigan sitter, som ikke-volds-aktivister, fengslet for sin motstand mot hva de i dagens USA finner ufor- enlig med sin kristne samvittighet og i strid med alminne- lig humanitet. Philip Berrigans «En revolusjonær prests fengsels-dagbok» er vel verd en analyse.

Tirsdag 2. november kl. 20:

KRISTENDOM OG POLITIKK

ved stortingsrepresentant Lars Roar Langslet.

Kristendom kan — erfaringsmessig — føre til mange slags politikk. Men hva er egentlig det prinsipielle forhold mel- lom dem? Lars Roar Langslet er ikke bare aktiv politiker, men går også til emnet med idé-historikerens overblikk og saklighet.

Tirsdag 9. november kl. 20:

RAPPORT FRA EN SYNODE

ved biskop John Willem Gran.

I oktober 1971 samles katolske biskoper fra hele verden til viktige forhandlinger i Rom. «Biskopssynoden» vil måtte ta stilling til en rekke avgjørende og vanskelige spørsmål i dagens kirke og verden, og kan bli skjelsettende for forholdet mellom de to, i tiden som kommer. Biskop Gran, som representerer de nordiske biskoper i Rom, orien- terer interesserte om synodens arbeide og resultater.

Tirsdag 16. november kl. 20:

«KJÆRLIGHETENS FANTASI»

ved pater Hallvard Rieber-Mohn.

Årets økumeniske sommer-universitet for studenter, i År- hus, hadde som hovedtema «Kjærlighet og fantasi». Nokså originalt, hadde det innbudt en katolsk prest til å tale om «kjærlighetens fantasi» i litteraturen. Pater Rieber-Mohn talte — og taler — om forholdet mellom diktning og liv i dette sentrale emnet.

STRID OM NOBELS

«KIRKE OG KULTUR» SIER

KIRKE OG KULTUR

ANNEMARIE THUNBERG: KIRKA — REVOLUTION — VALD
INGER INADOMI: NOBELS FREDSPRIS — EN STUDIE I NORSK
PROVINSIALISME

HENRY NOTAKER: HETSEN MOT HELDER CAMARA
BERIT G. HOLM: IKKEVOLD — TEORI OG PRAKSIS
CARL BONNEVIE: EN FOLKEREISING MOT KRIG

HEFTE 7 + SEPTEMBER 1971 + 76. ARG.

REDAKTØR: INGE LØNNING

Den kristelige presse — dags- og uke- og måneds-presse — i Norge, fører i det store og hele én tradisjon videre: Avsøndretheten. Selv dagsavisene, «Vårt Land» i Oslo og «Dagen» i Bergen, har — tross tapre tillopp og en og annen god penn — knapt våget seg utenfor det norske kristenlivs slagne landevei: Den kristelige forsiktighet, «på Evangeliets grunn». At Evangeliet kanskje tvert om innbyr til ett og annet radikalt oppbrudd, slik som det ser ut i dagens verden, er en sannhet som sjelden kommer lenger enn til redaksjonene, i de tilfeller da den oppfattes der. Kristenfolkets presse skal i Norge, ifølge Carl Fredrik Wisløff og andre autoriteter, nå et opplagstall som går ut over «Aftenposten»s, «Dagbladet»s og «Verdens Gang»s lesere sammenlagt, ja trolig det dobbelte. Det er et fantastisk stort publikum, i et lite land. Hvordan blir så denne muligheten brukt? Til oppbyggelse, selvfølgelig. Det er noe av dens oppgave. Men ut over dét? Her kommer forsiktigheten, som en matt tåke — man play it safe, som britene sier. Det vil si: Støter ingen. Tar ingen, eller få sjanser. Og dermed: Bedøver.

Det finnes unntakelser. Et par av

dem er så gode og så levende, at de skal nevnes ved navn: «Vår Kirke», som er en spenstig og samtidsbevisst ukeavis med mange unge medarbeidere, og tidsskriftet «Kirke og Kultur», som efter Berggrav, far og sønn, folk det er umulig å glemme, fortsetter den gode tradisjon med åpenhet og oppfinnsomhet, under Inge Lønnings utmerkede redaksjon.

I sitt septemhernummer tar sistnevnte organ for seg voldsproblematikken i dagens verden, med særlig adresse til Stortingets Nobelkomité og med en bestemt Fredspriskandidat i tankene: Den katolske erkebiskop Helder Camara. Han er brasilianer, og har, på grunnlag av den fortvilte sosiale situasjon i hans eget bispedømme (biskoper er «tilsynsmenn»!) lagt frem et både praktisk og teoretisk program for løsningsgen av U-verdenens mest hjertetyngende problemer.

Helder Camara var en sterk kandidat til den prisen allerede i fjor. Så sterk — i pressen fra «Arbeiderbladet» til blåere organer — at der var adskillige kritiske røster i avisene og annetsteds, da han ikke fikk den. Helder Camara vil ha revolusjon, i den ikke lille del av verden hvor samfunnsstrukturen er håpløs, slik som den er. Intet mindre enn revolusjon. Revolusjonære biskoper — dem skal en merke seg og samle på. Men Camara tror ikke på våpen og blod. Så får vi se, da, om han blir hørt, før der bare er våpen og blod tilbake, hos mennesker som har god grunn til å være desperate, over de livsvilkår en våger å by dem og deres familier.

«Kirke og Kultur» (som også «Vår Kirke» og så menn også «Vårt Land») er godt orientert: Han er verd å satse på. Hans person er, under de to-tre siste år, blitt en tverr-politisk og økumenisk kandidat — det er ikke så lite, i en verden hvor vi i det lengste tenker ensporet, og plaserer folk i båser vi ikke vil ha noe å gjøre med.

Fredspris-avgjørelsen faller nå på høstparten. I fjor skreven politisk kyndig mann, at dersom Norge ikke

kan utdele denne prisen på en uhildet og rettferdig måte, får vi heller be det nøytrale (og ikke alltid så «nøytrale»!) Sverige overta utdelingen. Det var jo skarpe ord, for skarpe, for de utmerkede mennesker som sitter i Stortingets Nobelkomité, og har en lite misunnelsesverdige oppgave. Dens beryktede «hemmelighetskremmeri» har sine årsaker — mange slags politiske interesser og pressgrupper er ute og går. Ikke desto mindre leser en med glede Inger Inadomi's nøkterne artikkel «Nobels Fredspris — en studie i norsk provinsialisme». Hun vil ha mer offentlighet omkring disse vurderingene. Før utdelingene, ikke etterpå. Fred er fremdeles fred — ordene betyr hva de betyr. Noen får prisen, når de er så gamle, at en er tryggek på dem. Andre litt for selvfølgelig: Røde Kors er selvfølgelig, og greier seg uten den prisen, i en verdensopinion med normalt gangsyn. Hun skriver:

«En tredje gruppe prisvinnere er ikke større enn at alle kan regnes opp: Carl von Ossietzky, Albert Schweitzer, Albert Luthuli, Martin Luther King — som fikk prisen for sin uredde rakkryggede innsats alene mot en majoritet, for idealer de trodde på. Flere i den gruppen er det faktisk ikke — det har i alle år vært smått med pasifister og ikkevolds-forkjempere på Nobelkomitéens seierspaller.»

At Helder Camara ville bli den femte i den korte rekken, det vet alle som kjenner mannen og hans verk. Enn om det nå igjen ble litt månelyst omkring avgjørelsen ute på Drammensveien? Enn om komitéen igjen minnet verden om, at Norge er Fridtjof Nansens land, et land der «interesser» og diplomatisk forsiktighet får vike, når det er menneskers livsmot eller fortvilelse det gjelder?

Men se — selv det lille Norge har visst «interesser» og «hensyn» — helt borte i Brasil. Henry Notaker, et navn å merke seg, i den engasjerte kristne journalistikk, skriver usedvanlig åpent om «Hetsen mot Helder Camara». At de brasilianske myndigheter, ille belastet med et torturerende politi, sverter denne plagsomme erke-

FREDSPRIS?

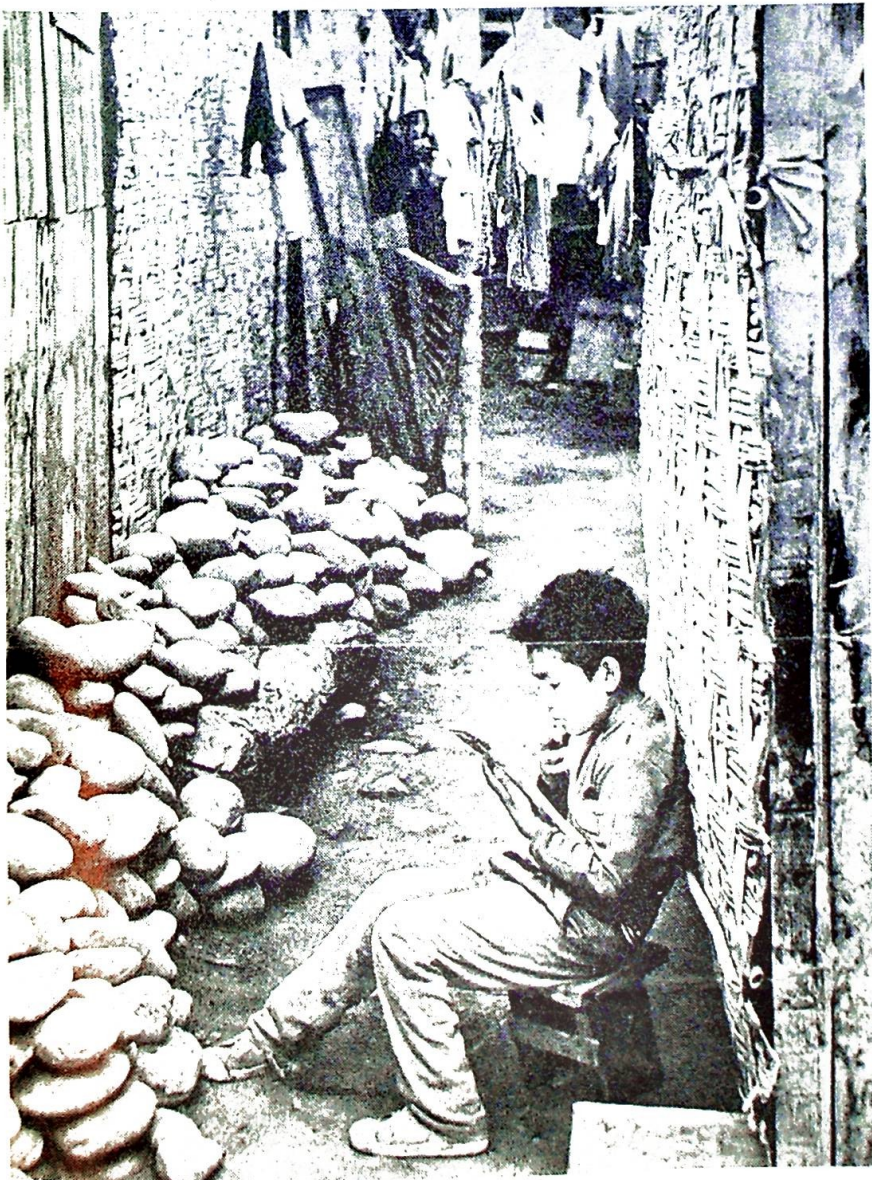
TYDELIG FRA

biskopen, er bare å vente. Vi vet, i hvilken tid vi lever. Generaler eller oberster, de finner alltid sine penne-tjenere. Men at norske handels-interesser i det sør-amerikanske landet går deres ærend, det er det altså forbedt et våkent og uredd kristelig tidsskrift å si, så åpent og så klart. Notaker går ikke engang av veien for å kalle en spade en spade. Avdøde direktør *Munck* hadde viktige handels-interesser i Brasil. Dessuten kjøpte han «Morgenposten» i Oslo, og blandet

seg personlig så pass i dens drift, at redaktørene fikk det vondt, og avisen gikk inn. I «Morgenposten» ble — før det ble stille i Nedre Vollgate — den brasilianske generalhetsen mot Helder Camara overført til norsk tungemål. Mer innviklet er det ikke. Men at slikt kan foregå i et land som Norge, er kanskje litt av et varsel. Ikke minst til Nobel-komiteén. Notaker skriver: «Det som vel er hevet over tvil, er at *Munck* med sine investeringer i Brasil og sitt gode

Helder Camara.

forhold til regimet der, neppe ønsker en norsk fredspris utdelt til en mann som bekjemper dette regimet.»

Det var dét som — i hvert fall i gamle dager — hette «klar tale». *Munck* hadde sønner. De har overtatt investeringene. Det vet ikke bare norsk opinion — den del av den som er orientert. Det vet nok også Nobel-komiteén. Vår konge har avlagt et statsbesøk i Brasil — vel og bra. Kontakter er bedre enn ingenting. Der, som denne høst i Iran, gjør han sin ærverdige jobb, på regjeringens beslutning, og skal ikke personlig — det står visst i loven — som menneske holdes ansvarlig for pene ord i overkant av virkeligheten, i de landene han besøker. Slik er kongedømmet nåtildags: Misbrukt og lojalt. Er vi sinte, får i hvert fall han personlig holdes fri. Men Norge er noe annet enn statsbesøk. Denne høst skjerper mange oppmerksomheten: Hva kommer de til, de folkevalgte, i et lukket forum, i et usedvanlig godt isolert rom på Drammensveien nr. 19? Det skal være spesielt godt, det de beslutter, dersom det innebærer nok en forbigåelse av et menneske — først og fremst dét — ved navn Helder Camara.

DREYERS FORLAG

utgir i høst på norsk Helder Camara's bok «Vold — Løsning eller tragedie?» der han fremlegger sine forslag for den «tredje verdens» fremtid.

HVA ER MEDLIDENHET?

«Medlidenhedsdrap» — ordet er en selvmotsigelse. Men det opleves ikke altid slik. Et medmenneskes lidelser eller hjælpeløse ulykke kan være slik, at mange ansvarfulle og kjærlige mennesker kan stille seg problemet: Ville det ikke være riktig å befri dem, ved å ta deres liv?

Det er ikke bare ved troen på Gud, som livets eneste herre, at den kristne tro har avvist en slik løsning. Det er også ut fra den inngående vurdering en må underkaste også velmenende menneskers reaksjoner på andres ulykke og smerte.

Jørgen Hviid er en dansk universitetsadjunkt, cand. psych. og dessuten katolsk teolog. Nylig offentliggjorde han i «Kristeligt Dagblad», København, en kronikk om problemet, som fortjener oppmerksomhet, fordi den bringer klarhet og orden i manges tanker omkring et vanskelig spørsmål. Etter først å ha påvist hvor motstridende tolkninger begrepet «medlidenhet» har fått hos en rekke av fortidens store tenkere, skriver han:

«Udspørger man mennesker i dag om, hvorledes de oppfatter medlidenhet, får man mange forskjellige svar. Nogle mener, at medlidenhet vil sige at sette sig i den lidende persons sted. Andre hævder, at dette er en illusjon, idet man ikke kan føle og oppleve det samme som en anden person. Derfor kan medlidenhet ikke være uttryk for et forsøg på at forstå den lidendes situation. Nogle setter lighedstegn imellem medlidenhet og be-

grebet — «det er synd for den pågældende», mens andre beskriver medlidenhet som en varm følelse, der væl-der op i én f. eks. ved synet af et barn, der har det ondt. Der er også mennesker, som sætter lighedstegn mellem medlidenhet og en stærk impuls til at hjælpe, selv om andre mener, at medlidenhet er en hindring for en professionel hjælp.

Konklusionen er, at medlidenhet på ingen måde er et entydigt begreb. Det

dækker over en række reaktioner, som kan være meget forskellige fra det ene menneske til det andet. Det er derfor meningsløst at tale om dødhjælp motiveret af medlidenhet. Denne reaktion bør analyseres, og de egentlige motiver må klarlægges i det omfang, det er muligt.

«Medlidenhet» er ikke den eneste reaktion, der opstår ved kontakten med en lidende person, — der kan opstå mange andre. Et handicappet menneske kan vække nysgerrighed og opmærksomhed, men måske også uhygge og angst. Handicappede personer er ikke altid velsete på restauranter eller i forlystelsesetablissemeter, fordi de kan vække depressive følelser hos de øvrige gæster. Der kan i virkeligheden opstå talrige reaktioner, som f. eks. usikkerhed, aggressivitet og skyldfølelser. Lidelsens art har en stor indflydelse på oplevelsen, det er som regel ikke til nogen større fysisk gene at mangle næsen eller det ydre øre, men disse afvigelser virker ofte langt sterkere på omgivelserne end en person, som betjener sig af en kørestol. Personens alder og køn spiller en stor rolle. Det gør som regel langt større indtryk at opleve et barn, som betjener sig af krykker end at se en ældre mand i samme situation.

Antallet af reaktioner og deres styrke kan variere efter omstændighederne. De opstår spontant og er ikke fornuftprægede. Der er således ikke nødvendigvis noget forhold imellem den handicappede eller den lidendes egentlige situation og de følelser, der opstår hos omgivelserne. For få måneder siden foretog jeg nogle undersøgelser af spædbørn i to asiatiske lande. Jeg besøgte bl. a. et hospital, hvor der var et stort antal forældre-løse spædbørn med læbe- og ganespalte. Synet af disse børn gør et stort indtryk på de fleste mennesker. Ansigtene er deforme og uhyggelige, idet overlæbe og næse ofte går ud i ét. Ved den første kontakt med børnene kan der opstå væmmelse og uhygge, og måske melder spørgsmålet sig: Skal disse børn have lov at leve, — de kan da næppe få en normal tilværelse. Børnene er imidlertid ikke anderledes end andre spædbørn, de spiser, de smiler, de græder, de gør sig våde og har samme behov for kærlighed og om-

I medfølelsen med svært syke, gamle eller invalide mennesker kan en lett — særlig dersom de selv synes livet er blitt en byrde — komme til å tenke: Er det ikke barmhjertigst å gi dem døden? Men vi mennesker kjenner ikke livets egentlig pris, hverken i egen eller andres tilværelse. Gud er livets herre.

SIGNY ARCTANDER

R.I.P.

En trosfelle er gått bort. *Signy Arctander*, hvis navn står for en lang og skapende periode i en viktig instans i Staten, Statistisk Sentralbyrå, var en «kjent» personlighet. Blant hennes katolske trosfeller var hennes ferd tvert om stille, nesten ubemerket. Det var under siste krig, etter tunge prøvelser, inntil fengsel og tortur, at Signy Arctander ble katolikk, og dét av de trofaste. Den offentlige personlighet var kjent nok: Begavelse, samfunnssinn, pliktfølelse, strenge krav til egen arbeidsinnsats, ga henne store oppdrag og tungt ansvar i det offentlige tjeneste. Samfunnet anerkjente, brukte og verdsette hennes evner og egenskaper. Samfunnet vet som regel hva det gjør. Som så ofte, trakk det veksler på disse slekter, hvor embetsmannens selvrespekt var den beste garanti for fremragende innsats. Når den institusjon som hun ga sitt liv, sin arbeidskraft, sine glimrende evner, engang får sin historie — og den skrev hun langt på vei uselvisk og

beskjedent selv — må noen føye til et kapittel som hun visst underslo, sky som hun var: Historien om hennes egen innsats. Tall virker tørre på de fleste av oss. Signy Arctander var fagmenneske, men gjennomskuet tallene. Bak dem var mennesket — dets kår, dets sjanser i livet, dets muligheter. I dét var hun en fin humanist, av den gode, gamle skole.

Bare få kom henne virkelig nær, på kirkens grunn. Hun utleverte nødig seg selv. På sin stillferdige måte elsket hun ikke desto mindre fellesskapet — kommunionen, i ordets sanne betydning. Med dét ga hun et eksempel: Et *helt* og udelt liv. Fred og respekt over hennes minne! X.

Signy Arctander var født i 1895, som datter av 1905-ministeren Sofus Arctander. Hun studerte sosialøkonomi, og ble sjef for Statistisk Sentralbyrå i 1946, en stilling hun innehadde til 1956, da hun ble underdirektør samme sted.

sorg som andre. De har samme intelligensudvikling og samme anlæg for en personlighetsudvikling, som alle andre spædbørn. Defekten i ansigtet medfører undertiden, at børnene opgives af forældrene, — de efterlades på hospitaler eller på skoler, hvor de findes af andre og vokser op som forældreløse. Børnene kan hjælpes ved en operation kort tid efter fødslen, spalten i læben og ganen lukkes, og barnet får det, vi betegner som et normalt udsende. Dette er mange mødre i det pågældende land ikke klar over, og i deres fortvivlelse forlader de barnet.

For nogle år siden dræbte en mor sit fire måneder gamle spædbarn, fordi det var åndssvagt. Man kan stille spørgsmålet: Hvad har denne mor vidst om åndssvage, hvilke forestillinger har hun haft om barnets fremtidsmuligheder, og hvem har haft indflydelse direkte og indirekte på hendes handling? Barnet fik først sovepiller og blev derefter druknet. Moderen ønskede tilsyneladende at være helt sikker på, at barnet ikke overlevede. Hun må have været præget af en dyb desperation, som bevirkede, at hun ikke turde stå ansigt til ansigt med sin vanskelige situation og løste derfor problemet på en radikal måde. Det egentlige ansvar kan næppe placeres hos moderen — det ligger i langt højere grad hos omgivelserne — samfundet. Ofte er der et stort ukendskab til de åndssvage, til deres muligheder og deres personlighed. Man møder dem på gaden i Birkerød eller

andre steder, og de virker mærkelige — ofte på grund af deres ejendommelige ansigtstræk og udtryk. Der rejser sig et ramaskrig, hvis åndssvage flytter ind på en stille villavej, og det er som om der er en afgrund mellem åndssvage og andre mennesker. Forleden deltog jeg i en sammenkomst med åndssvage. De morede sig, lo og var optaget af alt, hvad der foregik. En forbipasserende bemærkede til mig: «Hvor er det dog sørgeligt med disse åndssvage». Spørgsmålet er: hvad er sørgeligt? De åndssvage var glade og lykkelige, men personer følte sig deprimeret. Reaktionen synes således at være forårsaget af noget hos ham selv snarere end hos de åndssvage.

Artikel 3 i de Forenede Nationers menneskerettighedserklæring lyder: Enhver har ret til liv, frihed og personlig sikkerhed. — En sygeplejerske fortalte mig, at hun engang passede en patient, som havde været bevidstløs i flere måneder. Patienten lå med åbne øjne og respirator. Sygeplejersken kunne ikke holde ud at se denne patient — det var for uhyggeligt, og hun havde den største lyst til at lukke for respiratoren. Dette kunne i værste fald være blevet til et medlidenhedsdrab, men hvad var sygeplejerskens egentlige motiv? Hensynet til patienten eller angsten og den uhyggen ved kontakten med den syge?

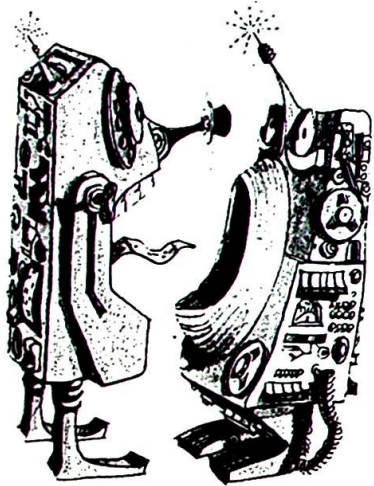
Der er patienter, der beder om at få dødhjælp. Her må man imidlertid gøre sig klart, hvilken frihed disse mennesker har, og hvilken frihed man

ønsker at give dem. Under en krise med mange smerter har man næppe frihed til at afgøre, om man vil leve eller dø — man ønsker blot at blive befriet for uudholdelige smærter, og den eneste udvej synes måske at være døden.

Visse mennesker lever en tilværelse under fortvivlende forhold, f. eks. unge, som er anbragt på plejehjem eller alderdomshjem, og som tilsyneladende har en tilværelse uden mening. De er gemt bort — sat uden for fællesskabet med andre mennesker. Man kan forestille sig, at en eller anden af disse unge ønsker dødhjælp. Hvem bærer det egentlige ansvar? Ønsker de det, fordi man har gjort deres tilværelse meningsløs og reduceret dem til opbevaringsgenstande? I så fald har de ingen frihed — de kan ikke vælge, fordi man ikke har givet dem noget at vælge imellem.

Retten til livet, til friheden og til personlig sikkerhed er ikke værdier, som mennesket kan sikre sig på egen hånd — det er rettigheder, som fællesskabet må sikre den enkelte. Når man diskuterer medlidenhedsdrab og dødhjælp, melder der sig visse spørgsmål: Hvorfor ønsker man at give dødhjælp? Er det, fordi vi ikke har magtet at give personen den frihed og personlige sikkerhed, som han har krav på? Er det, fordi den lidende stiller os over for problemer, som er ubehagelige og vanskelige at løse? Er det personen, vi hjælper, eller forsøger vi at eliminere følelser og reaktioner, som vi finder vanskelige at leve med?»

Bare et nummer

St. Olavs «Klovnen» har ferie, i dette og neste nr. av bladet. Ved et lykkelig sammentreff, oppholder han seg i Rom samtidig med bladets redaktør og synde-reporter.

I mangel av hans prosa, som ingen i den gjenværende redaksjon tør påta seg

å erstatte, har vi festet oss ved en pennefor kollega fra det samme, tvisynt smilende laug, signaturen— *woj* i «Vår Kirke,» og begår et kristelig tyveri, fordi vi synes han har noe treffende på hjertet.

Avisen er uteblitt. Det viser seg at datamaskinen som registrerer abonnentene hadde trukket et elektronisk sukk da den kom så langt ned i alfabetet — og altså hopper over meg. Jeg tilgir den så gjerne. Det fantes jo folk som kunne komme i kontakt med dette teknologiske vidunder og gi den en korreks.

Så enkelt er det ikke i Statene. Der har politiet enkelte steder overlatt til en datamaskin å ta seg av trafikksyndere — registrere bilens nummer og sende eieren en hullkorthilsen med krav om bot. Datamaskiner er meget påståelige. De kan påstå en vanvittig ting lenge og på en meget plagsom måte. Man må tilslutt bare føye dem. En mann fikk krav om trafikkbrot på 0,00 dollar. Stadig kom det hullkortbrev som ble skarpere og forespeilet inkasso om ikke boten ble betalt. Å ta det som en spøk nyttet ikke. Datamaskiner er meget alvorlige. Det var ingen annen utvei for å bli kvitt denne idiotiske maskinen enn å gå på posthuset og innbetale ti cent pr. hull-

kort. Maskinen registrerte en innbetaling og koblet ut.

Det er ikke nok å ha et alminnelig navn lenger. For samfunnet er så komplisert og teknisk utviklet at det selv sagt ikke kan nøye seg med noe så primitivt. Det tar for mye tid å behandle hverandre som medmennesker med navn og personlighet. Det er lite effektivt. Vi må ha et nummer!

Som 7003 fødes jeg av mor nr. 7002. Mitt liv er databehandlet. Arkivets tallseismografer føyer stadig nye siffer til mitt nummer, og fører et nøkternt regnskap over min konto av ytringer og handlinger. Min begravelse blir en hendelse i kapell C. Prest nr. 17 forteller og musiker nr. 36 spiller nr. 337.

En uhyggelig visjon av det fullautomatiserte samfunn hvor datamaskiner har rasjonalisert bort den siste rest av menneskelighet. Hvor kommunikasjon er teknikk. Hvor alle henvendelser til firmaer, kirke og offentlige kontorer skjer pr. hullkort, og hvor den dypeste form for fellesskap er å stå i felles kolonne i datamaskinens registerhjerne.

Men ennå er det håp — så lenge man kan få avisen tilbake bare etter to dager, og man slipper å ringe til en datamaskin med automatisk abonnentsvarer!

— *woj*.

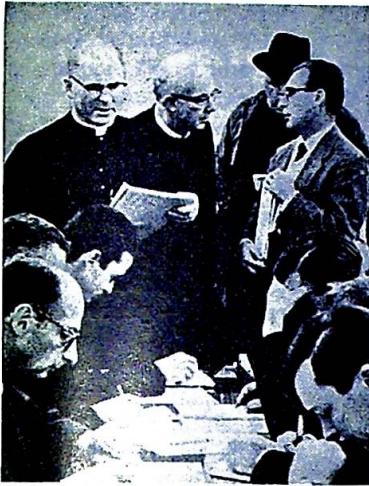
SKIKK PÅ DE VATIKANSKE NYHETER?

«St. Olav»s redaktør, *Åge Rønning*, befinner seg, som sagt, i Rom og følger biskopssynoden, akkreditert til det vatikanske pressebyrå, og dermed til en institusjon ved det imponerende navn: Den Pavelige Kommissjon for Massemediene. Vatikanets nyhetstjeneste har lenge, altfor lenge, vært noe av en hodepine for profesjonelle media-folk, som skulle informere sine lesere, lyttere og seere om hva som hender i verdenskirkenes sentrum. Problemet er enkelt: Vatikanet har nyheter, som det er ingen saklig grunn til å holde hemmelig. Men det viser seg, rent ut sagt, ofte direkte klønet når det gjelder å formidle dem. Mange er de journalister som i Roma har rendt hodet mot en mur av forsiktighet, fortielse, bortforklaringer, og ofte — som gode katolikker — har visst at Vatikanet og Kirken dermed slett ikke visste sitt eget beste, og på ingen måte var tjent med en informasjons-politikk som i virkeligheten ligger årtier tilbake, i sine metoder.

Omsider, etter årelange klager, skjer det noe. Pave *Paul*, hvis far var redaktør i Milano, og som selv — i sin egenskap av mangeårig vatikansk diplomat — har en klar forestilling om massemedienes betydning, har nylig utnevnt den amerikanske pater *Edward Heston* til president for den pavelige kommissjon med det lange navn, etter erkebiskop *Martin O'Connor*, også amerikaner, som nå trer tilbake. Pater Heston kommer til oppgaven med et godt rulleblad, som en god og effektiv mann. Og vi vil så menn gjerne — inntil bevis for det motsatte — gi ham tivilens fordel: Kanskje greier han omsider å etablere et normalt tillitsforhold mellom Vatikanet og det internasjonale personale av reportere, som til enhver tid oppholder seg i Roma, for å informere sine hjemland om de kirkelige nyheter derfra. Det blir i tilfelle — så tydelig bør det nok sies — innfrielsen av et lenge følt savn. «St. Olav»s medarbeidere har, fra konsilets dager til i dag, ofte hatt grunn til å sukke dypt

over et vatikansk pressebyrå — det famøse «Stampa» i *via della Conciliazione* like ved Peterskirken — som nok materielt var en teknisk fin ramme, og som dertil hadde et vennlig og forekommende personale, men som dessverre hadde en temmelig vag forståelse av moderne informasjonsteknikk. Prinsipielt bør vel de romerske autoriteter, uansett hvor mange geistlige spesialister de har til rådighet nettopp i massemediene, satse på legfolk i denne oppgaven. Moderne journalistikk blir gjerne vel «verdslig», for den geistlige smak. Til gjengjeld er det helt store flertall av leserne, lytterne, seerne i verden legfolk, og lever i verden. En ny prestemann skal altså sørge for informasjonene. Kanskje gjør han det bra — han skal ikke forhånds-dømmes. Men hittil har vi altså nærmest, tross all mulig god vilje og en del romersk *gentilezza*, blandede erfaringer og tynn tillit, hva dyktigheten i de romerske informasjoner angår.

NYHETER

BISKOPSSYNODEN ble 30. september åpnet i Rom av pave Paul, ved en konselebrasjon i det sixtinske kapell. Paven talte på latin til de over 200 biskoper, og understreket den oppmerksomhet og det håp synodens arbeide vil bli fulgt med, fra hele Kirken. Paven fikk varm tilslutning da han rettet en spesiell hilsen til kardinal Mindszenty, som etter 15 års asyl i den amerikanske ambassade i Budapest er inntruffet i Rom, har fått bolig i Vatikanets «Johannestårn» (innrettet av Johannes XXIII), og overvar synodens åpning ved pave Pauls side. . . Pave Paul advarte biskopene særlig mot å la seg påvirke i sitt arbeide av diverse «pressgrupper» og oppfordret dem til trofasthet mot «Guds ords levende og livgivende kilde» i sine mange avgjørelser. Det første arbeidsmøte i synoden fant sted samme dags eftermiddag, der en av de italienske deltakerne, Msgr. Bartoletti, foredro en slags situasjonsrapport vedrørende kirkens stilling i dagens verden. Som kjent er det «prestedommet», og «kirken og rettferdigheten i verden», som er oppført på dagsordenen. I forbindelse med prestedommet må en vente en vidtgående debatt vedrørende det prestelige cølibat og rekrutteringen til prestegjeringen.

«OPERASJON SYNODE» er en gruppe representanter for ulike prestesammenslutninger rundt om i verden. Gruppen oppholder seg i Rom under synoden, og søker å påvirke dens arbeide. En time efter synodens åpning, utsendte den en melding med ganske streng kritikk av pave Pauls tale til biskopsdelegatene. Pavens ord, blir det hevdet, om at synoden skulle ta seg i vare for pressgruppene påvirkning, var å beklage. De fører til en omgåelse av det faktum at der er saklig uenighet i kirken, hvilket

tvært om forutsetter kontakt og åpen drøftelse, ikke uvilje mot det «kritiske klima i kirken», som alene kan avklare dens behov i samtiden.

Kardinal Heenan — på nye veier.

KARDINAL HEENAN, de engelske katolikkers primas, har i sitt erkebispedømme (Westminster) åpnet for en ny praksis, som ikke er forutsett i kirkeretten: I et brev ber han sine tre hjelpebiskoper og den samlede klerus i sitt ansvarsområde om råd, når det gjelder den beste etterfølgeren, i det embetet han bekler. Geistligheten har trolig den beste føling av hvem som ville bli den beste mann, den vet gjerne hvor skoen trykker. Men var det ikke mulig, eftersom det er en ren, og ikke bindende konsultasjon, å be legfolkene uttale seg? Dets skjønn er ikke å forakte.

DE TYSKE KATOLIKKERS legendariske gavmildhet fornektet seg ikke. Ved en enkelt lyn-innsamling Caritas i Osnabrück satte i gang, til fordel for de østpakistanske flyktninger, kom det inn nærmere en halv million norske kroner.

«ÅPEN DØR»-virksomhet og telefon-sjelesorg er blitt en del av kirkens omsorg for menneskene i storbyens ensomhet. I begynnelsen av oktober møttes prester, og andre som virker i denne tjenesten, til en års-konferanse i Hamburg, for å utveksle erfaringer og planlegge arbeidet.

RYKTER HAR FORTALT, at pave PAUL VI., ved nådd 75 års alder den 26. september i år, ville trekke seg tilbake fra sitt embete, som den første pave siden middelalderen med slike pla-

ner. Enkelte trodde endog å vite at en pensjonist-leilighet var innredet for ham i klosteret Monte Cassino. Vatikanet avsanner disse forestillinger som «morsomme spekulasjoner», og understreker i sine kommentar pavens gode helse og store sinnsro i en beveget tid for kirken: Intet tyder på at alder eller tretthet har fratatt ham motet, på en i dag spesielt vanskelig og krevende oppgave.

DET ARGENTINSKE POLITI arresterte 25. september hele 49 katolske prester, som alle tilhørte gruppen «Prester for den tredje verden». Som grunn for arrestasjonen ble det anført, at disse prester hadde deltatt i en for øvrig fredelig demonstrasjon til fordel for frigivningen av politiske fanger. En gruppe argentinske stadsadvokater har i brev til myndighetene protestert mot dette overgrep, i et land som, i hvert fall ifølge lovens bokstav, ikke godtar lengere fengsling uten lov og dom. To dager senere ble prestene frigitt. . .

KARDINAL MINDSZENTY har fått «amnesti», er det blitt meddelt offisielt i Budapest. Vatikanet har øyeblikkelig gjort kjent, at dette ikke er på oppfordring fra Vatikanet. I Rom understreker en, at de kirkelige myndigheters syn på den behandling og den dom som kardinalen var gjenstand for i Ungarn, «er uendret». Fra Roms side er avtalen begrenset til Mindszenty's utreise under «fritt leide», og Vatikanet minner om at kardinalens krav alltid har vært «full rehabilitering».

(Flere nyheter side 306)

Mindszenty — dengang han ble dømt.

FAMILIE I KRISE

REFLEKSJONER OMKRING EN LIGNELSE

Der er situasjoner som bare gøheten kan klare, og der er situasjoner, da selv den står opprødd og bare ser det skje, med tungt hjerte. Den skjønneste av alle Jesu lignelser, fortellingen om «den fortapte sønn», rammer mange foreldre midt i hjertet her og nå, også som noe selvopplevd. Dens religiøse budskap, at den slik forandrer for alltid menneskenes for-

hold til og oppfatning av Gud, er selvfølgelig det vesentlige ved den: At det er slik Han egentlig er, den usynlige makt bak alle ting, som vi skal «frykte og elske». Menneskene hadde fryktet den så meget. Kristus lærte dem å elske den, gjennom en enkel og hverdagslig fortelling som samtidig var tidløs.

Det er beretningen om en familie i krise. Og så tar visst tankene en omvei for både den ene og den andre. Denne fortellingen minner oss for sterkt om noe vi alle ser, like innpå oss, i vår egen tid. Der er ikke noe krampaktig «aktuelt» ved det, sammenhengen med hva Kristus sier, ligger klart i dagen. Alt det som er alvorlig for oss mennesker, uansett når og hvor vi lever menneskelivet, har en slik sammenheng.

Kanskje har det hendt deg selv. I hvert fall har du visst sett det skje, i mennesker du holder av, eller i hvert fall vet om, og trodde så noenlunde glade og balanserte i tilværelsen, og henviste til hverandre: En sønn, en datter bryter opp, ofte ennå ikke ute av barndommen. Det skjer ikke engang slik som i lignelsen, ansikt til ansikt, og med litt hjelp på veien. Merk det forresten vel: Faren i lignelsen argumenterer ikke det minste — «ikke-kommunikasjon», som det nå heter, med et altfor fint ord. Han tier og betaler. Når ikke kjærligheten lenger overbeviser, da er ordene, sorgen og selvfølgelig sinnet og tvangen ganske hjelpeløse, autoriteten helt mislykket.

I tilfeller vi vet om, de fleste av oss, skjer det for eksempel slik: Der er en håndskreven lapp i tallerkenen, ved siden av *Corn Flakes*-pakken en morgen, noen nokså hjelpeløse ord. Bjørn eller Kari er dradd sin vei, og åpner en verden av angst og ydmykelser for sine nærmeste. Vi ser av og til bilder i avisene, når det er politiet som etterlyser — Bjørn og Kari er så unge og uferdige i trekkene, at det krymper seg i en, enten det er i en hasj-bule i København eller i et tvilsomt havnehotell i Malmø at faren eller politiet omsider finner dem — hos svinene og over svinenes ekle kost. Hvor mye skade de har tatt av den, det vil vise seg. Det behøver ikke å være så mye,

som i foreldrenes angst. Men det kan være fatalt. De trenger desperat til en ny og bedre start — på andre betingelser.

Vi har visst, mange av oss, noen vel forte og enkle forklaringer om hva det er som har sviktet, i denne altfor velkjente situasjonen, ansvaret må jo ligge etsteds. Hjemmet og foreldrene må gjerne ta bebreidelsene — kjærligheten, forståelsen, kontakten, nærheten til et ungt menneske må ha sviktet.

Det stemmer så åpenbart i noen, ganske mange, tilfeller. Men langt fra i alle. Og Kristus legger altså nettopp denne situasjon inn i et forhold mellom far og sønn, hvor det i hvert fall ikke kunne være kjærlighet og forståelse det skortet på — den var tvert om grenseløs. Det var i sønnen det klikket. Hans skyld var utvilsom, og den ble innsett som det den var: Forvirring, ja. Men også skyld.

I tilfeller vi vet om, og det med all medfølelse for et ungt menneske som kommer skjevt ut og ødelegger seg selv, går vår første sympati til foreldrene — foreldre som aldri sviktet sine barn, hverken på det indre eller det ytre plan, og som, urettferdig og hjelpeløst, ufortjent og fortvilet, ser det skje i et ungt vesen som bærer deres trekk og håp. Det er grenseløst trist og bittert.

De unge det dreier seg om, kalles gjerne «avvikere», og dermed er det jo sagt: Det normale er noe annet. Men vent litt; Kristus velger altså i den berømte lignelsen akkurat denne situasjonen som et bilde på menneskene overhodet, på oss alle. Og dette er for ham det «normale», som kanskje gir oss et nytt blikk på det a-normale: Vi er alle etterlyst, fordi vi har tatt lett på en stor kjærlighet og vendt oss fra vårt eget, egentlige liv, til noe som er selvødeleggende. Det er det bildet Kristus bruker. Det har han så utvilsomt sin mening med.

Her er et øyeblikksbilde: To politifolk bringer en norsk fjortenåring hjem til foreldrene, etter tre ukers flukt — med Gøteborgshavn som siste stasjon. Hun var for ung og alene med sine problemer, til å begripe hva for et helvete faren og moren

hadde vært igjennom. Angst, selvbebreidelser, elendighet. Dag og natt i de tre ukene. Der kunne vært grunnlag for bebreidelser, oppgjør, bitre ord. Det ble ikke dét, bare en taus omfavnelse.

Kristi lignelse handler om oss alle, også om de «avvikerne» som blir pent hjemme. Bryte tvert av, vise tilbake kjærligheten og livet, det kan vi gjøre i vårt eget, skjulte hjerte, usynlig for alle blikk uten ett. Det er *det* bruddet Kristus taler om, fordi det er selve grunnmønsteret for alle de andre, også menneskene i mellom.

Der er et vakkert, gammelt ord om Kristus, som liturgien har tatt vare på, men som vi kanskje ikke bruker nok, i våre tanker omkring hans rolle i våre egne liv. Han er *Forsoneren*. Som tingene står, mellom Gud og oss, og oss i mellom, er han vårt håp: *Forsoneren*.

I en enkel fortelling får vi klar beskjed: Det finnes et blikk som ser og vet alt i vårt liv — *alt!* Også gjørmene, svinene, søppelet. Det blikket gjenomskuer ikke bare. Det uttrykker kjærlighet, det lengter og det venter,

det ser — «langt borte fra», med alt hva det vet. Det bebreider ikke engang. Det er *mennesker* som har «for tid», og tynges ned av den. Fra Bibelsens første til siste blad er *Gud* øyeblikkets og fremtidens Gud for menneskene, nettopp fordi Han har evighetens overskudd. Vår fortid og våre avveier interesserer ham ikke. Slik også her: «Far, jeg har syndet —.» Ja — jo — utvilsomt. Men den lange, godt forberedte botstalen ble aldri holdt. Faren ser bare fremtid og nytt liv i situasjonen: Du var død — men du lever. Så er jo intet tapt!

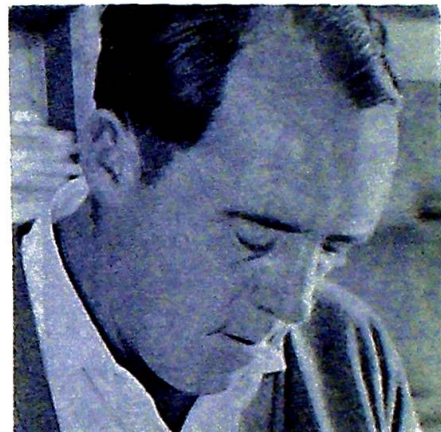
Det er dét Kristus vil si oss, og hvor rammer han oss midt i et håp vi allerede hadde oppgitt: Gud — han er vårt nye liv, når vårt gamle er slengt bort, som en skitten og utslitt fille. I Gud — bare der — er livet en evig begynnelse.

To tankevekkende bøker om dagens ungdom er:

Eva og Odd Nordland. «Ungdom og samfunn» (Gyldendal 1971) og UNG I DAG (Nå-Debatt nr. 2 1970).

HEINRICH BÖLL TIL NORGE 19. OKTOBER

Den vest-tyske katolske forfatteren *Heinrich Böll*, som vi ofte har omtalt i «St. Olav», og som nylig har utgitt nok en oppsiktvekkende roman, besøker 19. oktober Oslo. I Kunstindustrimuseet, St. Olavs gt. 1, arrangerer Norsk-Tysk Forening da en «Heinrich Böll-aften» kl. 20, hvor *Hanna-Marie Weydahl* spiller Haydn og Bach, pater *Hallvard Rieber-Mohn* presenterer Heinrich Böll, og Böll selv leser fra sin verker.

«— for ung og alene med sine problemer»

Skaff

St. Olav

en ny

abonment

i 1971

LITTERATUR:

EN PENNENS GENTLEMAN

Når en politiker skal innynne seg litt på et viktig hold, eller når det holdes festtaler for presseorganisasjonene, broderes det gjerne over uttrykket *gentlemen of the press*, som om det på originalsproget betydde noe videre mer enn simpelthen «de herrer journalister». Uttrykket er temmelig nøytralt, det er snarere i den ikke-engelske verden at *gentleman* står for noe vesentlig mer, enn akkurat «herr» så eller så. I denne utvidede betydning, hvor ordet blir et kompliment og får etiske overtoner, skulle jeg tro pressen — motsatt en folkelig fordom — har like mange *gentlemen* som andre hederlige yrker. Kanskje ikke fler. Men neppe færre.

Bokstavelig talt antyder vel ordet et menneske, hvis personlige kultur uttrykker seg vennlig og hensynsfullt, redelig og begrunnet. En nestor i bladfolkenes laug, ved navn *Theo Findahl* — ikke akkurat ukjent for «Aftenposten»s lesere, eller for mange andre — er så utvilsomt en *gentleman*, i hva han skriver. Har en ikke allerede tenkt det ofte over hans artikler fra utenverdenen eller hans tidligere bøker, kan en i hvert fall oppdage det over en liten samling essays han utgir denne høst, under titelen «Alltid noe uventet». Den har ingen larmende sensasjoner eller avslørende betroelser. Den er tvert om stillfarende, som det gjerne er, det stoffet Findahl har signert, gjennom et langt og beveget liv som pressemann. Folk har i godt

over en menneskealder lest ham fra Berlin, fra Moskva, fra USA, fra Roma — her trer han for én gangs skyld frem *foran* begivenhetene, som seg selv. Nokså kåserende gir han oss del i refleksjoner han har gjort seg, bøker han har lest, erfaringer som har merket ham, under forskjellige og ofte dramatiske oppdrag i pressens utenriktstjeneste. Har boken, tross springende emnevalg, en samlende tråd, tror jeg det er denne: Det aktuelle, og det blivende. Begivenhetene, og verdiene bak og under dem. Her er for eksempel en sammenfatning av de motstridende inntrykk en vestlig journalist tar med seg fra arbeide i Sovjet-Unionen, vanskeligheten ved å få passet bitene inn i et mønster. Her er to betraktninger over pressens vesen og funksjon: «Den fjerde statsmakt» og «Brev til en begynner i avisen». I den første av dem, møter vi en erfaren og velbalansert journalists akkreditiver: Hans syn på pressens pluss- og minus-sider i den moderne livsform. I den sistnevnte, skriver han morsomt og lett i brevform en rekke gode råd til nybegynneren. Det er hverken «belærende» eller påtrengende, bare god erfaring og sunn fornuft. Den teksten bør bli lærestoff på Journalistskolen, så fint som den tar vare på mennesket inne i bladmannen, hans integritet overfor leserne, kollegene, avisen og ikke minst seg selv. Med «Atombomben på nært hold», et stykke premiært toppreportasje fra en av verdenshistoriens skjebnestunder, gir Findahl et fint skole-eksempel på hvor rystende enkelt nettopp journalistikken kan formidle til de talløse det skjebnesvangre og uoverskuelige.

Tre andre essays skiller seg tilsynelatende sterkt ut fra bokens hovedopplegg. To av dem, «Til minne om min religionslærer» og «Randbemerkninger om kristendom og sex», røber at den personlige bakgrunn for Theo Findahls lange og varierende gjerning i pressen, siden han i 1930-årene forlot lektoryrket, har vært en stadig refleksjon over sentralt religiøse pro-

blemer. Det er enkle legmannsbetraktninger, og nettopp ved journalistens teft for tilrettelegging av stoffet, vel-signert fri for teologiens tyngende terminologi. Balanserte er de også, selv om mange nok vil finne dem preget, ikke bare av sunn bibelforståelse, men også av forfatterens solide konservative temperament og anskuelser. Her som ellers i boken ønsker en egentlig, at Findahl hadde gitt seg mer tid og grundighet til å utvikle tankene videre — her og der går han vel fort over avgrunnene. Men som disse essays står der, forte eftertanker fra en mann midt i telegrammenes storm, leser en dem med sympati og interesse. Direkte og indirekte, med hundre stemmer, forteller de, på knapt like mange bok-sider, om en mann som har likt og forstått sitt besettende yrke, og brukt det vel.

hrm.

Theo Findahl: «Alltid noe uventet. Syv essays om aktuelle emner.» Ernst G. Mortensens forlag. 106 s.

«DET NYE MESSEHEFTET»

blir dessverre forsinket på grunn av innbindingen. Det vil bli innbunnet i kunstlær og koste kr. 12.—.

Forhåndsbestillinger mottas med takk og ekspederes så snart som mulig.

ST. OLAV FORLAG

Akersv. 5, Oslo 1

Tlf. 20 72 48

KRITIKK AV KRITIKKEN

Karin Sanavia er bosatt i Italia, og har sendt oss de følgende randbemerkninger til *Age Rønnings* begeistrede anmeldelse av japaneren *Shusako Endos* roman «Taus himmel» i nr. 17. Det er naturlig at lesere opplever ulike ting over et betydelig verk, og vi gir gjerne plass for hennes betraktninger:

Kjære litteraturanmelder!

La meg få lov til å komme med en kommentar i form av et nødrops angående anmeldelsen av japaneren *Endos* bok «Taus himmel»!

Noen setninger på slutten, ikke minst sitatet av hva *Ferreira* uttaler, inneholder meninger som ikke nødvendigvis er sanne, og hva *Ferreiras* uttalelse: «De skal nå utføre den mest smertefulle kjærlighetsgjerning som kan tenkes», angår, så er den ikke «kjærlighets-logisk».

(Jeg håper inderlig at noen som er mindre nervesyke enn jeg er øyeblikksvis for tiden, kan forklare dette bedre, men jeg skal kort forsøke.)

For det første er det ikke pater *Roderiques'* personlige *Golgata*, men hans gjenopplevelse av *Peters* fornektelse. For det andre er det nok det mest smertefulle han har opplevd, men ikke en kjærlighetsgjerning. Det er en «litengjøring», en ydmykelse.

Det er også et annet sitat, på side 265, som jeg setter et stort spørsmålstejn ved. Påstanden ser ut til å være av pater *Roderiques*, og den tør bestrides: «... Og selvom han (*Vår Herre*) hadde tid, ville mitt liv frem til denne dag ha vidnet om han».

Boken ser ut til å være, — og anmeldelsen er det sannelig, — av den sorten medisin som skal stå utilgjengelig for barn! Mens den sikkert er uunnværlig i visse tilfeller — etter legens forskrift — og kanskje under hans direkte kontroll!

Hvem trenger medisinen? De som er fristet til å fordømme frafalne, evt. frafalne prester. Hvem som er barna som ikke må få tak i den? En hel del av oss, som enten er nervesyke, eller på nippet til å begå en dødssynd (fornektelse i gjerning), som f. eks. mord, utøvelse av tortur eller en annen alvorlig forbrytelse, — det kan være vi selv, eller mennesker vi vet eller aner om innen vår nærmeste bekjentskapskrets, og som ikke trenger det siste puffet til å utføre handlingen, men tvertom hjelp til å motstå fristelsen.

Hvordan jeg tør påstå at jeg vet noe om dette? Jeg vet ikke. Fenomenet anger, kanskje.

Hva angår ordene «... Og selvom

han hadde tid, ville mitt liv frem til denne dag ha vitnet om ham», så vil jeg påstå at keiser *Julians* vitnesbyrd ikke blir husket, men derimot det til den «gode» røver på korset.

Karin Sanavia.

PS. Kanskje De vil si at jeg har misforstått poenget, men det er nettopp det vi gjør, vi «barn» som ikke klarer å lese giftetiketten på medisinflasken.

LITTERATUR EN FAMILIE

Skrive utdypende om vår egen familie, det våger få av oss. Det kunne lett bli for privat. *Johan Borgen* gjør det med en kunstners balanse, takt og humor. Denne vesle billigboken, «*Far mor og oss*», er den mest elskelig ironiske kommentar til det evige moderne maset om «generasjonsspenningen» jeg nok har lest. For hva er det som skjer? *Johan Borgen* beskriver sin familie, her og der også seg selv, sett med sine barns øyne. Hvis De vil brette nakken, så forsøk det bare! *Borgen* kommer visst storartet fra det, igjen blir det bekreftet, at de i beste forstand overlegne mennesker har råd til selv-ironi, og så kan vi andre bare gi oss ende over. At han skrev disse hverdagskåseriene fra den lille intime sfære som var hans hjem, mens han satt og ventet på en mulig arrestasjon av Gestapo, sier bare endel om hvem han er. Få av oss ville ha humor under det presset.

Vi møter en ukonvensjonell, og allikevel ur-norsk Oslo-familie, i gode og onde dager. De lever som de må, det har sin sjarme. Svakheterne er likelig fordelt, med en rundelig porsjon til bokens faktiske jeg, nemlig (selv om det i formen er den ene datteren som taler, i uforlignelig heseblesende tenårings-prosa!) — forfatteren selv. Han er både morsom og vinnende. Først og fremst møter vi en gruppe unge og ikke så unge individualister, som — blodsforvante som de er — skotter til hverandre og liker hverandre, uten illusjoner. Det blir det så tydelig, med litt mikroskopisk klabb og babb, en familie av. Indirekte blir det dessuten en skildring av en norsk livsform. Den har min sympati — noen av de andre er så ulidelig tråkige.

Dette hadde han altså overskudd til — *Johan Borgen*. Og dét mens

svært mange syntes tidene var onde, og humoren sparsom, bortsett fra de politiske vitsene, som holdt hatet levende. Her, som ellers (les hans «*Mumle Gåsegg*»-betraktninger, som fåes for en like billig penge) utstiller *Borgen* hva «motstanden» under siste krig egentlig gikk ut på: Kjærligheten til og forsvar av en livsform, konkretisert i noen levende mennesker, som en ikke villig gir slipp på, uansett hvor høyt det skrikes, av folk i uniform og med revolver på baken. Han består, ikke bare forfatterens, men dikterens prøve: Skrive — ikke ut fra hva han hater, men ut fra det han har kjær — lavmælt og med et smil. Så blir det jo litteratur. *hrm.*

Johan Borgen: «Far mor og oss». Gyldendals Fakkeltøker. 101 s. Oslo 1971.

FYRINGSOLJE

brukes av

St. Olavs kirke	}	Oslo
Bispegården		
St. Joseph's Institut		
Vor Frue Hosp. Nerveavd.		
St. Dominikus kirke		
Lunden Kloster	}	Arendal
St. Elisabethsøstrenes Pleiehjem		
Sta. Katarinahjemmet		
St. Franciskus Kirke	}	Bergen
St. Franciskus Hosp.		
St. Pauls Kirke		
Vår Frue Kirke		
Marias Minde	}	Bergen
St. Franciskusøstrenes Moderhus		
Øyenklinikken	}	Drammen
St. Josephs Hosp.,		
St. Torfinns Klinik, Hamar	}	Hammerfest
St. Elisabeth Inst.		
St. Mikals Kirke		
St. Mikals Prestegård	}	Hønefoss
St. Theresia Hosp.		
St. Franciskus Hosp.	}	Lillestrøm
St. Magnus Kirke		
St. Magnus prestg.		
St. Elisabeths Hosp.	}	Tromsø
Vår Frue Kirke		
Bispegården	}	Trondheim
St. Olavs Kirke,		
Bispegården	}	Tønsberg
St. Olavs Kirke		
St. Olavs Prestegård		
St. Olavs Klinik		

Ved bestilling av olje:
Oslo 68 34 60 - Service 68 34 66

NYHETER

(Forts. fra s. 301)

IKKE BARE I BRASIL, men også i Honduras finnes det biskoper som bryter opp fra gamle sosiale mønstre. Landets biskoper har offentlig gitt sin støtte til en av sine embetsbrødre, biskop D'Antonio — av nordamerikansk opprinnelse — som direkte har oppfordret landarbeiderne til å sette seg i besittelse av den jorden de sliter på. Han har også opprettet en skole, der landarbeiderne blir undervist i sine faktiske rettigheter, i organisasjonsretten og i moderne landbruksmetoder. Da jordeierne i Honduras derfor stemplet ham som «kommunist», rykket landets samlede biskoper ut og priste i en erklæring hans arbeide for sosial rettferdighet, i et ille forsømt søramerikansk land.

.. **KARDINAL MINDSZENTY** kom, så sier Vatikanets «vise-utenriksminister» Msgr. **Agostino Casaroli**, ikke til Rom på Pavens «befaling», men traff selv denne beslutning. Møtet mellom ham og pave Paul i Rom var preget av stor hjertelighet. Kardinalen har ikke avgjort hvor han i fremtiden vil oppholde seg, men det er mulig at han slår seg ned i Østerrike. På sin side har den østerrikske forbundskansler, sosialdemokraten **Bruno Kreisky** erklært, at kardinal Mindszenty gjerne må slå seg til i Wien, forutsatt at han avholder seg fra «politisk virksomhet». Østerrikes nøytrale status og naboforholdet til Ungarn, tyder i så fall på, at den meget forfulgte ungarske primas får et stille og taust otium. Verden glemmer derfor neppe, hva

LØSSALG AV ST. OLAV

I GRUNDT TANUMS
BOKHANDEL,
UNIVERSITETS-
BOKHANDLENE
I SENTRUM OG PÅ
BLINDERN

han har vært i gjennom, i ungarske fengsler, selv om alle parter nå søker en *modus vivendi* for katolikkene i Ungarn. Teoretisk innebærer det «amnesti» som den ungarske regjering har offentliggjort, at kardinalen, som straffri, kunne vende tilbake til Ungarn. Dette kommer dog neppe på tale.

DE KATOLSKE hjelpe-organisasjoner har, mellom mars og september dette år, samlet ca. 15 millioner dollars (ca. 107 millioner kroner) til hjelpe-innsatsen for de øst-pakistanske flyktninger, fremgår det av en melding som sekretæren for det pavelige råd «Cor Unum» — dominikanerpater **Henri de Riedmatten** — har offentliggjort. Vatikanet har, tydeligvis ansport av pave Paul selv, gjort betydelige anstrengelser for å samle den katolske verdens oppmerksomhet og ansvar om nøden blant flyktningene fra Øst-Pakistan.

AT ROMA ER katolisismens hovedstad, og en meget kirkelig by, det visste man. Men av en nylig utgitt «Årbok for bispedømmet Roma» fremgår det hva dette innebærer, uttrykt i tall. I Rom bor det 38 kardinaler og 84 erkebiskoper, mange av dem ansatt i Vatikanets administrasjon. I byen virker 459 prester fra selve bispedømmet, og dessuten 1 219 prester fra andre bispedømmer. Dertil kommer 4 289 ordensprester og 55 prester som tilhører sekular-institutter. Byen har for tiden 247 sogn. Godt over ett tusen prester er sjelesørgerisk aktive.

DRAMMEN	
GUSTAV THIELEMANN Pølse- og hermetikkfabrikk Tlf. 83 41 84 - DRAMMEN	
TYRILYS	
FREDRIKSTAD	
Byens spesialforretning Olsson TAPÉT OG GULVBELEGG Agentgt. 1 - Tlf. 17 080	<i>Andr. Janne &</i> Kontormaskiner - Kontorutstyr Storgt. 4 - Fredrikstad Tlf. 12 945
EDVARDESEN & NORDHEIM A/S Autorisert Installatør Radio og Elektrisk utstyr Tlf. 11 220 - Fredrikstad	ØSTFOLDMEIERIET Avd. Fredrikstad
O. Henriksens Sønner Aut. Rørleggere og Rørhandel Etabl. 1904 FREDRIKSTAD Sentralbord 15 840	
DRAMMEN	
GUSTAV BØHM & SØN A/S Bakeri og Konditori Drammen	
FREDRIKSTAD	
C. HANSENS Trykkeri og Bokbinderi Tlf. 13 056 FREDRIKSTAD	
FREDRIKSTAD GLASSMAGASIN	

Ordenshusene for menn er hele 463, med 7 135 patres og brødre, mens de kvinnelige ordenshus er 579, og rommer 20 500 søstre. Ordenshusene bærer i Roma ansvaret for ikke mindre enn 349 skoler, med sammenlagt nærmere 100 000 elever. Roma er, etter kirkeretten, pave Pauls eget bispedømme, men den daglige ledelse ligger hos kardinalvikaren for Roma, Msgr. Angelo Dell'Acqua.

«FIDES — SOM er et ledende katolsk misjons-tidsskrift, hevder i sitt siste nummer, at i en sjettedel av verden er kirken forfulgt. «Fides» fastslår, at en

ST. OLAV'S REDAKSJON

TLF. 20 72 26 - 28 01 04

meget stor del av denne forfølgelse foregår i stillere og mer subtile former, som ikke gjør den lettere å bære for dem den rammer. Den del av verden som av ideologiske grunner søker å utrydde den kristne tro, har forlenget oppdaget, at ved å lage martyrer, synlige for all verden, skader den bare sin egen sak. Men resultatet kan være det samme — i taushet og i det skjulte.

Inngått til redaksjonen:

Odd Brochmann: «Hus i Oslo — tegnet og beskrevet».

J. W. Cappelen's Forlag 1971 — 135 sider.

En lekker og følsom bok fra en klok arkitekt og fremragende tegner, som gjør en glad i Norges ikke alltid så avholdte hovedstad.

Har De fått et innbetalingskort fra ST. OLAV?

På forhånd takk hvis kontingenten for 1971 nå blir betalt. De som ikke har fått tilsendt et ekstra innbetalingskort har betalt i rett tid, og får hermed en stor takk.

ST. OLAV's eksp.

OSLO

C. Tennant Sons & Co. A.s

Tollbodgaten 27 - Oslo - Telefon 42 18 94

MALERMESTER

Otto Foerster

utfører allslags maler- og tapetserarbeider

Tlf. 21 69 06

TÅSEN BOK- OG PAPIR A/S

ERLING THORNE

Kaj Munks vei 41, Oslo 8

Tlf. 23 02 40

THRONSEN & CO.

BOKTRYKKERI

Bernh. Getzgt. 3 b, Oslo

Telefon 20 40 02 - 20 70 02

E. Sunde & Co. Røleggerbedrift A/s

VARME- SANITÆR OG SPRINKLERANLEGG

Ulvenveien 89, Økern, Oslo 5. Tlf. 67 77 84

T. S. JACOBSEN

BEGRAVELSESBYRÅ

Ullevålsvn. 1 - Oslo

Privat 55 77 87 - 69 43 72

Tlf. 20 79 06 - 20 79 05

Et godt tilbud!

«On The Rocks» glasset „Portofino“

Laget av tindrende klart glass. Lekkert i utførelsen og stø i formen.

Et alle tiders all-round glass. Pris pr. stk. kr. 3.50.

Vi sender over hele landet mot postoppkrav.

Galligani

Stortingsgt. - N. Slottsgt.
Vikaterrassene

FARGERIK HØST

«St. Olav»s fjortendaglige rytme, som medfører at en til denne siden av bladet kan håndplukke én eller høyst to filmer for nærmere omtale, er jevnt over en fordel: Folk som er yrkesforpliktet til å anmelde rubb og rake i filmproduksjonen, er ikke å misunne, av grunner som vel er selvinnsende.

Når filmhøsten åpner så konsentrert og fargesprakende som akkurat i år, kunne en for én gangs skyld ønske seg litt mer plass. Det uomtalte blir for viktig, til å fortrenge av bare én enkelt film.

I Oslo har filmintresserte nå fått en dyrebar sjanse til, over høstsemesteret, å lære den store russiske filmskaperen *Sergej Eisenstein* grundig å kjenne, i film etter film. Mest kjent er hans «Panserkrysseren Potemkin», som har vært kalt «verdens beste film», — store ord, av ellers seriøse kritikere. Også hans store historiske filmer, med klare hentydninger til den aktuelle samtid, er med i serien.

Luchino Viscontis «Døden i Venedig», over *Thomas Manns* roman, er en stor billedskapers gjendiktning av et nokså dekadent og anløpnet motiv: En døende musikers ord- og kontaktløse besettelse, over en ung polsk gutt han tilfeldigvis ser, under noen uker ved et modént hotell i Venezia. Visconti har gitt den tvetydige story en ramme og et lys, en tidskoloritt og en rollebesetning som bare understreker dens vemod og pine. Det er visuelt kanskje den vakreste film han har laget, etter et par middelmådige produkter de senere år, og den britiske karakterskuespilleren *Dirk Bogarde* i hovedrollen, som henter trekk fra *Gustav Mahlers* liv og er svøpt i hans musikk, yter det fremragende. Men filmens vemod er ikke bare smukk — her og der, i den raffinerte utnyttning av en ganske visst billedvakker yngling, svensken *Björn Endresen*, blir Visconti ubehagelig beregnende i sine virkemidler og sine intensjoner. Det ødelegger ikke helhetsinntrykket av hans poetiske kraft og sikre artistiske innsikt.

Joseph Losey, en av de mest spennende amerikanske regissører for tiden, er — etter «Budbringeren» («St. Olav» nr.

17) — allerede tilbake i programmene med «Menneskejakten» (*Figures in the Landscape*). Det er en flukthistorie, to menn jaget gjennom et ørkenliknende landskap, og under et press, som bringer frem ikke bare deres ulikhet, brutal handlekraft hos «Mannen» (*Robert Shaw*), følsom usikkerhet hos «Gutten» (*Malcolm McDowell*), men også noe tid- og stedløst ved selve deres situasjon som jaget vilt. Bilderytme, overlegen kameraføring, knapp og stram personkarakteristikk, særpreger Loseys filmer, så også denne. Men altså uten den humor og milde sjarm vi fant i «Budbringeren» — både story og skuespillere er her hardere stoff.

Laurence Oliviers filmatisering av *Anton Tsjekovs* drama «Tre Søstre», med ypperlig rollebesetning (blant annet er *Joan Plowright* og *Alan Bates* fremragende), er ganske visst «filmet teater». Men for et teater! Olivier, som selv spiller den fordrukne korpselegen med stor bravur, har tatt vare på hele Tsjekovs bunnløse melankoli, hos mennesker som ser sine dyrebare liv rinne ut gjennom fingrene på seg, og nedskriver sine fremtidshåp til en eneste lyttende, maktesløs lengsel — en stille båret fortvilelse. Det er rystende godt gjort, med den gjennomarbeidede og overlegne klokskap en finner i det gode britiske teater — i øyeblikket kanskje Europas mest levende. At slike topp-tytelse, via lerretet, kan komme de mange til gode, fjernet fra den scenen hvor de opprinnelig ble skapt, er et tilbud som er altfor godt til å gå hus forbi. Skulle jeg, og måtte jeg treffe et valg mellom de fire filmene som her er nevnt, ble det den siste som tok prisen, som opplevelse betraktet. Hvilket er et paradoks, fordi det er nettopp den som, minst av dem, virkelig er «film».

Ellers er *Jan Troells* store film over *Vilhelm Mobergs* roman «Utvandrarna», som vi tidligere har forhåndsomtalt

i «St. Olav» (nr. 15) kommet opp i hovedstaden — et fint epos, og verd å se.

To karakterskuespillere av format spiller i hver sin film, maktmennesker i politikk og forbrytelse. *Rod Steiger*, som har ydet det fremrakende i andre roller, er bare måtelig interessant som Napoleon i storfilmen «Waterloo». Dens interesse er — filmatisk — storslagne opptak fra helikopter, slagscener som en knapt har sett maken til før, med stor dramatisk kraft. Bare én har laget slike slagbilder tidligere, russeren *Sergej Bondartjuk*, mannen bak «Krig og Fred». Han har da også sin hånd i denne kaken, og like overdådig er den. *Christopher Plummer* spiller seierherren, Wellington, med ekte britisk stil og flegma. Men Steigers Napoleon er dessverre en tøff og moderne amerikaner, ingen korsikansk general og fransk politiker, i hele sin fremtreden. De vil nok smile i Paris, og føle seg mildt sagt lite hjemme i barnelærdommen!

Richard Burton, den frodige waliseren i britisk film, har opprinnelig sin bakgrunn i høy-teater og Shakespeare. Etter dét ble det filmroller, ikke sjelden med annenrangs- og tredjerangs omgivelser — når han da ikke, som i «Troll kan temmes» øvet gamle kunster, og spilte lystig og fornøylig mot sin hustru *Elisabeth Taylor*. I «Udyret», en rå og kyndig gangsterfilm fra Londons underverden, spiller Burton en psykopat, med dyktig og hensynsløs brutalitet: Bandlederen Dakin er like øm og omsorgsfull overfor sin gamle, døende mor, som han er et udyr overfor alle andre. Sentimentalitet og grusomhet i skjønn forening — det minner om et stykke europeisk politikk flere av oss husker. Den var jo også forbrytersk. Dette kan altså *Richard Burton* også, skuespillere av hans kaliber kan det meste. *Storjen* er et mislykket kassa-kup mot en pengetransport, med en overfallsscene som er fremragende og ekkel i sin lynsnare vold. En dyktig film, som vi ikke desto mindre hadde greid oss foruten.

brm.

ST. OLAV

KATOLSK TIDSSKRIFT FOR RELIGION OG KULTUR

Ansvarshavende redaktør: Åge Rønning.

Faste medarbeidere: Hallvard Rieber-Mohn O.P., D. J. Boers O.F.M.,
Per Bjørn Halvorsen O.P.

Redaksjonens adresse: Akersveien 5, Oslo 1, telefon 20 72 26.

Redaktøren privat 28 01 04.

Ekspedisjon og forlag: Akersveien 5, Oslo 1.

Kontortid 9—16. Lørdag 9—14. Telefon 20 72 48.

Abonnement (direkte ell. gjennom postkontorene. Kr. 35 pr. år. Kr. 20 pr. ½ år. Utlandet kr. 40.

Annonser: 10 dager før utg.dagen. 24 nr. årlig. - Postgiro 204 648.